אן אומפארטייאישע אדער אן אנטי-פארטיי-אישע ארגאניזאציע? ::

פון דר. יצחק שפירא

עטלאכע ווערטער וועגן דער מהות פון דער אידישער קולטור געזעלשאפט.

פיר אדער פינפערליי א י ד י ש ע שול וועזנס אין אמעריקע — און אין אלע פייפט דער פינאנציעלער און גייסטיקער דלות. ניטא קיין איין פעדאגאגישער זשורנאל, ניטא קיין פאסיקע לערענביכער, ניטא קיין לערנמיטל, ניטא קיין גייסטיקער צוזאמענבונד, ניטא קיין קעגנזייטיקע הילף און ניטא קיין אויסטויש פון געדאנקען און דערפארונגען.

פון טאג צו טאג, און ממש פאר אונזערע אויגן, וואקסט די קולטורעלע אויסליידיקונג פון די לע"ע נאך אידישע פאלקס-מאסן. די אידישע יוגנט, אפילו די געוועזענע תלמידים פון די אידישע שול-וועזנס, פאלט אריין אין א תהום פון אנטפרעמדונג און אידיש-קולטורעלער [illegible]וסטקייט.

די אידישע שפראך איז איבערגעלאזט אויף הפקר. סאסייעטי-זשארגאן און שפראך-בארבאריזם באהערשן ניט בלויז א גרויסן טייל פון דער פרעסע, נאר אפילו די לערן-ביכלאך פון אונזערע אידיש-וועלטלאכע שולן.

ניטא קיין נאציאנאלער קונסט-טעאטער, ניטא קיין אידישע מוזעאום אפילו, ניטא קיין וויסנשאפטלאכע ליטעראטור אין אידיש און ניטא קיין אידישע קולטור סביבה.

זיינען, אמת, פאראן אידישע פארטייען און נאציאנאלע פארבאנדן, וואס אידישע קולטור איז א קארדינאלער פונקט אין זייערע פראגראמען — אבער ווער וועט זיין אזוי בלינד און נישט איינזעען, אז פון טעאריע צו פראקטיק איז אויף דעם געביט א ווייטער מהלך ?

די אידישע פארטייען זיינען אזוי שטארק פארנומען מיט זייערע פאליטישע טעטיקייטן אין קאמפן, אז פאר קולטור ארבעט בלייבן ביי זיי צו ווייניק צייט און כחות. אלע צוזאמען וואלטן געווים געווען ביכולת אויפצוהויבן א שטארקן און איינפלוסרייכן אפאראט פאר אלע בשותפות'דיקע קולטור-אקטיוויטעטן, און אזעלכע זיינען פאראן איבערגענוג — אבער, ווידער אמאל דאס זעלבע, ווער וועט ניט מודה זיין, אז ביי דער היינטיקער פארביסנקייט פונ'ם פארטייענקאמף איז א אזא צוזאמענארבעט אוממעגלאך?

איז דער לאגישער אויספיר פון אזא סיטואציע די שאפונג פון אן אומפארטטייאישער קולטור - געזעלשאפט, וואס, זייענדיק אליין אומבאטייליקט אין די פארטיי-קאמפן, וועט זי מיט דער צייט ווערן דער צענטער ניט בלויז פאר אלע יענע קולטור-אקטיוויטעטן, וואס זיינען אלעמען בשותפות, נאר אויך פאר אלע כחות, וועלכע זיינען נאך היינט צעטיילט אין די פארשיידענע לאגערן.

איז נעקומען די אידישע קולטור געזעלשאפט, אן ארגאניזאציע פון וועלכער מען וואלט באדארפט צו האפן, אז זי וועט באמת ווערן דאס הארץ פון א פארצווייגטן אידישן קולטור בנין, איז דאך אבער "אין מזל לישראל" און אין א פאר חדשים האט שוין "די אידישע קולטור געזעלשאפט" ניט בלויז באוויזן אפצושטויסן פון זיך אלע די יעניקע כחות, וואס א חוץ קולטור - אינטערעסן האבן זיי נאך פארטיי-פאליטישע איבערצייגונגען, נאר זי לאזט זיך אויך אוועק אויף וועגן, וואס דראען די דאזיקע קולטור-געזעלשאפט צו פארוואנדלען אין א שעדלאכער קולטור--פארזעעניש.

מיר האבן די וואך געהאט די געלעגנהייט צו הערן איינעם פון די אנפירנדיקע כחות פון דער דאזיקער קולטור-געזעלשאפט און אט וואס מיר האבן, בערך געהערט :

די ערגסטע צרה אין אידישן לעבן — דאס זיינען די פ ר ט י י ע ן. די לעבערלאכסטע באגריפן דאס זיינען די "איזמען". די שענדלאכסטע נעסטן פון קולטורקאזיקייט דאס זיינען די פארטיי-צענטראל--קאמיטעטן.

פאראן צווייערליי מינים מענשן. פון איין זייט די "פארטייאיסטן" און פון דער צווייטער זייט די "קולטוריסטן" — און אט אויף דער ליניע דארף זיך אפשפילן דער גרויסער קאמף. פארשטייט זיך, אז די "פארטייאיסטן" דאס זיינען אלץ ענגהארציקע און קליין קעפלדיקע פאנאטיקער. זיי האבן נאר א י ן גאט און דאס איז דער צענטראל--קאמיטעט; זיי האבן נאר א י ן תורה און דאס איז דער פארטיי-פראגראם. פארטיי קאנווענשאנס זיינען ניט מער ווי זינלאזע באגעגענישן פון פוסטע פראזנדרעשער. רעזאלוציעס זיינען בלויז ווארטשפיל'רייען פון ליידיקע מחות און אזוי ווייטער און אזוי ווייטער.

און פון דער אנדערער זייט זיינען די "קולטוריסטן". איבעריק צו זאגן, אז דא איז אי תורה אי חכמה; אי גרויסע אידייען אי ברייטע האריזאנטן. א סימן : סאקראטעס, פלאטאן, אריסטאטעלעס און ביז אראפ צו דיואי, וועלכע האבן באקאנט, אך, קיינמאל צו קיין פארטייען ניט באלאנגט.

שטייט א יראון וואונדערט זיך : פון וואנען דער דאזיקער בטול צו די צענטראלסטע באוועגונגען פונ'ם אידישן לעבען ? און פון וואנען דער טאן פון יחסנ'ישער גאוה און קליינשטעטלטיקער אלץ בעסער וויסעריי ? זיינען טאקע נאציאנאליזם, ציוניזם, סאציאליזם, קאמוניזם ניט מער ווי טערמינען פון חוזק-מאכעריי ?

זיינען די "איזמען" ווירקלאך בלויז סינאנימען פאר פארטייאישער קליינקעפלדיקייט און פארטייאישער אומטאלערנץ, אדער זיינען זיי אחוץ דעם אויך נאך די סוף--טיילן פון ווערטער, וואס באצייכענען די אויסגעוויטיקטסטע אידעאלן פון דער מענשהייט און פון די אקטיווסטע טיילן פונ'ם אידישן פאלק ?

פון וואנען-זשע אזא אומפארשטענדלאכע קולטור-לאזיקייט, וואס געפעלט זיך דוקא אינ'ם מענטעלע פון "קולטוריזם ?"

ענטפערט אייך אפילו דער ווארט-פירער פון דער קולטור-געזעלשאפט, אז ער האט לחלוטין ניט געמיינט, אז פארטייען זיינען אזעלכע טריפה'נע באשעפענישן; ענטפערט און פארענטפערט זיך, אז עס איז בלויז די שולד פונ'ם ווערטער בוך. וואס ס'האט זיך ארויסבאקומען אזא איינדרוק, אבער דער איינדרוק בלייבט פארט דער זעלבער : די קולטור געזעלשאפט איז אוועק אויף א פאלשן און שעדלאכן וועג.

אנשטאט זיך צו ווענדן צו אלע די יעניקע, וואס שטייענדיק אין דינסט פון פארטיי אידעאלן בענקען זיי נאך אחוץ דעם צו א פעלד פון מעגלאכער בשותפות'דיקער קולטור ארבעט, שטויסט זי זיי לכתחילה אפ דורך א האפעדיקער באציאונג פון ביטול און פארקלענערונג פון אלץ וואס איינעם איז הייליק.

אנשטאט אויסצומיידן די פעלער, וואס מאכן די פארטייען אומפייאיק צו בשותפות'דיקער ארבעט — זייער קעגנזייטיקע אומטאלעראנץ — גייט די קולטור געזעלשאפט דוקא אויפ'ן וועג פון אלעמענס בשותפות'דיקע פעלער : זי פארשפרייט קעגנערשאפט צו אלע פארטייען צוזאמענגענומען.

פון א מעגלאכער און נויטווענדיקער אומפארטייאישער קולטור - געזעלשאפט, וואס מאכט פלאץ פאר אלע קולטורעלע פאראינטערעסירטע עלעמענטן, אנטוויקעלט זיך אזוי ארום א פארטיי פון אנטי פארטייאישע.

און אט זיינען אויך די רעזולטאטן פון דער דאזיקער אנטוויקלונג : די קולטור--געזעלשאפט האט גליקלאך באוויזן אפצושטויסן פון זיך אלע, וואס שטייען אינם דינסט פונ'ם ארגאניזירטן אידישן לעבן, אלע וואס קעמפן פאר באשטימטע אידעאלן און צילן, אלע וואס טראגן אחריות פאר'ן גורל פון די אדער יענע נאציאנאלע און סאציאלע באוועגונגען. בלייבט בלויז, א קליינער קרייז פון פארטיי פאליטיש און אידעאלאגיש דעקלאסירטע אידן, א קרייז פון "געוועזענע", וואס זוכן אין דער קולטור--געזעלשאפט אן אידעאלאגישע כפרה פאר זייער פארטיי פאליטישן באנקראט און א פעלד פאר זייער נאך ניט אינגאנצן אויסגעלאשענער ענערגיע.

וואלטן מיר געזאגט : "גם זו לטובה". בעסער ווען זיי געפינען א שטיקל פלאץ פאר פאזיטיווער קולטור ארבעט, איידער זיך ארומצובלאנקען אויפ'ן עולם התהו פון פארטיי-פאליטישע בית - הקברות'ן. איז אבער פאראן אן אומגליק. די קולטור געזעלשאפט מאכט אויך פארזוכן, אריינצובאקומען אין אירע רייען די אידישע יוגנט — און דא ווערט שוין די סכנה אן ערנסטע.

ווייל א יוגנט, וואס ווערט אוועקגעשטעלט אין באוואוסטזיניקער אדער אויך אומבאוואוסטזיניקער גלייכגילטיקייט — שוין ניט ריידן פון איבערקלוגשאפט און פון ציניזשער באציאונג — צו די הייליקסטע אידעאלן פון א פאלקס קעגנווארט, פון אזא יוגנט רויבט מען ניט נאר אוועק די מעגלאכקייט פון איר מאראלישער אנטוויקלונג, נאר אויך די מקורות פון איר גייסטיקן גליק אלס יוגענט.

אן דער זון פון אן אידעאל, פון וואוסער אידעאל עס זאל ניט זיין, מוז יעדע קולטורעלע טעטיקייט אונזערע בלייבן אזוי בלוטלאז און פארבלאז ווי א געוויקס אין א קעלער שטוב. א יוגנט, וואס איז ניט דורכגעגליט געווארן פון אן אידעאל, וועט זיך פאר אזעלכן קיינמאל מער ניט באגייסטערן. און א צענטראלן אידעאל אבער וועט קיין שום קולטורעלע אנשטרענגונג, אפילו די בעסט-געמיינטע, קיין שום האפט ניט האבן.

איז דאס אפשר ניט גענוג קלאר ? דארף מען אפשר ברייננען ביישפילן ?

די אנפירער פון דער קולטור געזעלשאפט וועלן טאן א גוטע זאך, ווען זיי וועלן זיך-וועגן אט דעם פראבלעם אביסל ערנסטער פארטראכטן !

דאס יובילייאר פון מערב קאנאדער בית-יתומים : :

פון א. אסאווסקי

סוף קומענדן מאנאט וועט ווערן צען יאר זינט דער מערב קאנאדער בית יתומים איז דערעפנט געווא'ן און דורכגעלאזט דורך זיינע ברייט צעעפנטע טירן פון דער נייער געביידע אכט און זעכציק פאטער-און-מוטערלאזע קינדערלאך.

עס איז געווען א שווערער און טראגישער מאמענט.

עס איז געווען דאס יאר נאך דער מלחמה. עס איז געווען דאס יאר נאך דער אינפלוענציע מגפה; דאס יאר פון שווערן טרויער און צענדליקער און הונדערטער אידישע פאמיליעס.

די שרעקלאכע מגפה האט געבושעוועט און געשניטן אויף רעכטס און אויף לינקס און איבערגעלאזט נאך זיך די בלוטיקע שפורן אין אלע ווינקעלאך פון דעם צעזייטן מערב קאנאדישן אידישן ישוב.

די יתומים, וועלכע האבן דאן דורכגעמארשירט דורך די טירן פון דעם נייעם בית יתומים זיינען געווען די לעבעדיקע עדות פון די שפורן פון דער מגפה און מלחמה.

די געביידע אין וועלכער זיי האבן אריינגעמארשירט איז געווען דער שטומער און דאך פיל-ריידנדיקער עדות פון דעם פאראייניקטן גייסט פון דעם מערב קאנאדער אידנטום.

איז דאך די נייע געביידע פון בית יתומים (וועלכע האט אגב אורחא אפגעקאסט די סומע פון איבער הונדערט. און פופציק טויזנט דאלאר) געווען דער ערשטער פארזוך פאר געמיינשאפטלאכער ארבעט פונם גאנצן מערב קאנאדער אידנטום.

דער ערשטער אויסדרוק פון ווילן, דער ערשטער אויספראוו פון קרעפטן אויפן געביט פון שותפות'דיקער ארבעט פאר א געמיינזאמען צוועק.

אייגנטלאך זיינען די איהן שותפים צו א פאר צענדליקער בתי יתומים איבער דער גאנצער וועלט, א פאר צענדליק האספיטעלער, ביליקע קיכן, ביקור חולים, תלמוד תורות, ישיבות, מושבי זקנים, בתי מדרשים און וואס ניט ?

איז אבער דער מערב קאנאדער בית יתומים געווען דער ערשטער אנשטאלט, וועלכן אידן האבן אויפגעבויט בשותפות צו פארענטפערן א וואקסנדע נויטווענדיקייט פאר'ן גאנצן ישוב וואס נעמט ארום פיר פראווינצן מיט איין עודף.

פון יענער צייט זינט די טירן פון בית יתומים האבן זיך צום ערשטן מאל צעעפנט און דורכגעלאזן די עטלאכע און זעכציק קינדערלאך, וועלכע זיינען צונויפגעזאמלט געווארן פון יעדן טייל פון מערב קאנאדע, האבן שוין גאנצע פינף הונדערט קינדער דורכגעמארשירט דורך די זעלבע טירן אין פארלויף פון די דאזיקע צען יאר.

פון דער דאזיקער גרויסער צאל זיינען דריי הונדערט און פינף און נייציק שוין דורכגעגאנגען אויף צוריק; זיי האבן פארלאזן דעם דאך און די אויפזיכט פון בית יתומים אום צו פארנעמען זייער פלאץ אין לעבן פון קאנאדער אידנטום. הונדערט מיט פינף זיינען נאך איצט אינ'ם אנשטאלט.

זאל דער לעזער זיך פארטראכטן אביסל וואס עס מיינט די צאל 500. ניט דאלארן, ניט סענטן, ניט אזויפיל עופות, אדער קעלבלאך, נאר 500 מענשלאכע נפשות. 500 ק י נ ד ע ר !

עס איז ניט שווער אנצושרייבן די דאזיקע ציפער. עס איז נאך גרינגער צו איבערלעזן. עס ווערט אבער גענוג שווער אויפ'ן הארצן, ווען מען פארטראכט זיך אויף דער פולער באדייטונג פון די דאזיקע ווערטער, — פינף הונדערט פאטערלאזע און מוטערלאזע קינדער.

עס איז, אויב איך ווילט, א סכום פון א אומגעהייערער צאל טראגעדיעס און אמווייניקסטנס הונדערט און פופציק אידישע פאמיליעס איבערן גאנצן לאנד.

ניט אלע פינף הונדערט קינדער זיינען פארבליבן אין די ווענט פונם אנשטאלט אין משך פון זייער גאנצן קינדערשן לעבן. פאר פילע איז דער אנשטאלט געווען א נאכט-אזעל, אויף איבערצוקומען די שווערע צייט; אויף איבערצוווארטן דעם שטורעם וואס האט זיך דורכגעטראגן איבער די קעפ פון דער משפחה פאר אנדערע איז נוטיק געווען א יאר אדער צוויי, ביז פאטער אדער מוטער, צי קרובים, האבן געקאנט עפעס אויספלאנען און זיי צוריקנעמען. די מערהייט אבער איז דערצויגן און אויפגעוואקסן אין בית יתומים.

אויפ'ן וואנט פון דער בית יתומים ביבליאטעק הייענגט א גרופע בילד פון איבער הונדערט קינדער גענומען מיט זיבן יאר צוריק. אין דער ערשטער רייע זיינען פיצעלאך קינדער, פון צוויי ביז 4 יאר אלט; אין דער צווייטער רייע קינדער פון פינף, זעקס, זיבן און אכט יאר אלט, און א. וו. ביז דער לעצטער רייע אין וועלכער עס שטייען אינגלאך און מיידלאך פון דרייצן און פערצן יאר. אט די דאזיקע לעצטע רייע באשטייט שוין איצט פון פול דערוואקסענע מענער און פרויען, אייניקע פון זיי האבן שוין געהייראט און לעבן א גליקלאך לעבן, אנדערע זיינען אין שדוכים. אויך אייניקע האבן זיך געווידמעט פארשיידענע פראפעסיעס, ווי נוירסינג, טעלעגראף, סטענאגראפי און בוכהאלטעריע. די אינגלאך זיינען אלע אויף שטעלעס, ביי פארשיידענע ארבעטן אויף פארשיידענע געביטן. פון צייט צו צייט באקומט די היים פון זיי גריסן און בריף. ניט זעלטן קומען זיי אליין געוואר-ווערן וואס עס הערט זיך אין זייער אלטער היים. זיי זעצן זיך ביי די טישן מיט זייערע אמאליקע חברים און חברות עסן מיט זיי א מאלצייט, ברייננען מתנות צו די קליינע [illegible]נדער, כאפן אריין א גייב האקי, אדער בייז-באל און זיינען גערן אפצורידישען דעם זכרון פון די אלטע צייטן, ווען זיי אליין זיינען געווען אין דער דאזיקער היים.

און ווען איינער קוקט אויף דעם דאזיקן גרופן-בילד און קוקט זיך איין אין די געזיכטער פון די קליינע קינדערלאך, וועלכע גייען שוין איצט אין קאלעדזש, שפילן שוין פארטרעפלאך אויף פארשיידענע אינסטרומענטן, צייכענען זיך אויס אין זייערע לימודים, ריידן, שרייבן לעזן פלייסיק העברייאיש און אידיש, און האבען שוין זייערע פלענער פאר זייער צוקונפט און וועבן שוין חלומות און פלאנעווען און שטרעבן און לערנען. —

און ווען איינער קוקט זיך איין אין די אלע געזיכטער, וועלכע האבן שוין די היים לאנג פארלאזן, אבער וועלכע זיינען אויפ'ן בילד נאך אלץ קליינע אינגעלאך אדער מיידעלאך, — און פאר דיינע גייסטיקע אויגן גייען דורך די אלע יארן פון ארבעט און זארג, פון צווייפל און פיין, פון שלאפלאזע נעכט איבער איינעמס קראנקן בעט, פון אנגסט איבער שלעכטער אויפפירונג, פון מורא איבער שלעכטער ווירקונג פון געזעלשאפט, פון ניט וועלן לערנען, — ווען זיי האבן געמוזט, — און פון אנדערע וואס האבן שוין צופיל געהאט געלערנט און האבן נאך געוואלט, און האבן ניט געקאנט ווייל . . . — און דו גייסט דורך נאכאמאל איבער דעם לעבען פון יעדן קינד אויפן בילד און דאן ווערט דיך מיטאמאל פארשטענדלאך ווי אזוי עס איז מעגלאך געווען אויסצוהאלטן איין אומאויפהערלאכן צען יאריקן קאמף און ניט אריינפאלן אין פארצווייפלונגען; ווי אזוי עס איז מעגלאך געווען דורכצוטראגן די אלע הונדערטער פארשיידענע פראבלעמען און ניט פאלן אונטער זייער לאסט, — ווייל גרויס, ווי די ארבעט איז, שווער, ווי זי זאל ניט זיין, אין אנוועזנהייט פון א גרויסער פאבליק אפאטיע, פון אן אומגעהייערער גלייכגילטיקייט מצד די יעניקע, וועלכע וואלטן באדארפט זיין בלוטיק פאראינטערעסירט, — איז זי, די ארבעט, דאך הייליק און טייער, ווייל עס האנדלט זיך ניט וועגן אבסטראקטע פראבלעמען נאר וועגן לעבעדיקע מענשן וועגן קינדער, וואס באשטייען פון פלייש און בלוט, נערוון און יונגע, צאפלדיקע ווארימע נשמות, וועלכע דו קאנסט באאבאכטן ווי זיי וואקסן און אנטוויקלען זיך, ווייל דו ווערסט א שותף צו דער יצירה א חבר צו א גאט, ברוך הוא.

און דאס בילד אויף דער וואנט פון ביבליאטעק דארף פארפינפאכט ווערן.

פינף הונדערט קינדער זיינען פאר די צען יאר דורכגעגאנגען די טירן פון בית יתומים.

עס איז דא איבער וואס צו פארטראכטען זיך; עס איז דא איבער וואס איינער זאל זיך אפגעבן א חשבון.

און קלייבט זיך אט דער בית יתומים פייערן דעם צען יאריקן יובילייאום, איז עס ניט נאר דער יום טוב פון די דירעקטארן און אפיסערס, נאר דער ערשטער יובילי פון גאנצן מערב קאנאדער אידנטום. וואס האט דערמעגלאכט די אויפבויאונג און אויפהאלטונג פון דעם אנשטאלט.

ר' לוי-יצחק בערדיטשעווער

דער מליץ יושר פון אידן

דאס לעבן און ווירקן פון דעם באליבטן חסיד און פירער.—דער קאמף קעגן אים אין צייט פון חרם. זיין אהבת ישראל און פאלקסטימלאכקייט. — צו זיין 120טן יארצייט :: :: ::

פון יוסף שפירא

(פארטזעצונג)

— ניט ווי די אמאליקע דורות זייגען די היינטיקע, די אמאליקע פלעגן ניט זאגן קיין אמת אפילו יום-הכפורים אין שול, זיי האבן זיך מתודה געווען אויף זינד וואס זיי האבן ניט געזינדיקט. זיי פלעגן זאגן : "אשמנו, בגדנו, גזלנו, על חטא שחטאנו" — און קיין איין ווארט איז ניט געווען אמת. היינטיקע דורות זיינען אנדערש ווען מיר שטעלן זיך אוועק יום הכפורים פאר גאט און מיר זאגן : "אשמנו, בגדנו, גזלנו" און אזוי ווייטער — איז דאס אלעס אמת און דערפאר אליין, האבן מיר זיך שוין פארדינט, אז מען זאל אונז פארגעבן אלע אונזערע זינד . . .

איינמאל ווען עס איז געווען א גרויסער מארק טאג אין בארדיטשעוו, איז ר' לוי יצחק אויפגעשטאנען נאך האלבער נאכט, האט גענומען מיט זיך ברויט, פלייש און בראנפן און איז אוועק אין מארק. אין מארק איז געווען שטיל און רואיק. אלע סוחרים, די אידישע און ניט אידישע, זיינען געשלאפן, ווער אויף א וואגן און ווער אונטער דעם וואגן. איז ר' לוי יצחק צוגעגאנגען צו א אידן און אים אויפגעוועקט פון שלאף : שטייט אויף, ר' קרוב, נעמט א ביסל בראנפן און פארבייסט, איר האט געארבעט שווער דעם גאנצן טאג. דער איד האט זיך אויפגעכאפט, זיך ארומגעקוקט וואו ער איז אין דער וועלט און זיך אנגערופן : — ניין, איך קאן ניט עסן, כאטש איך בין הונגעריק, ווייל איך האב ניט קיין נעגלוואסער. ער איז דאן צוגעגאנגען צו נאך א איד און צ וא דריטן און אלע האבן אים געגעבן דעם זעלבן ענטפער. ער איז דא צוגעגאנגען צו א גוי און האט אים אויפגעוועקט פון שלאף, יענער האט זיך באלד צוגעכאפט צום בראנפן, האט זיך אנגעטרונקען און אנגעגעסן און זיך ווידער אוועקגעלייגט שלאפן. ר' לוי יצחק איז גלייך אוועקגעלאפן אין שול אריין, האט אויפגעעפנט דעם ארון קודש און האט אויסגעשריען : רבונו של עולם ! זע דעם אונטערשייד צווישן דיין פאלק און די קינדער פון אן אנדער פאלק ! אפן דו דיינקסט נאך אלץ, אז דו ביסט גערעכט ! . . .

און אמאל האט ער גאר אינגאנצן געוואלט, אז דער רבונו של עולם אליין, זאל פאר אים זאגן די תפילות און סליחות — ווייל ער ווייסט דאך בעסער . . .

איינמאל האט ר' לוי יצחק פארשפעטיקט צו סליחות, דער גאנצער עולם איז שוין געווען אין שול און ווען ער איז אריינגעקומען איז שוין געווען גרויסער טאג. האט ער זיך אוועקגעשטעלט אויף דעם באלעמער און האט געזאגט :

— רבונו של עולם ! איך בין דאך ניט מער ווי א מענש, איך בין שוין אלט און שוואך און איך האב שוין קיין כוח ניט אויפצושטיין פארטאג א ו ן אויסזאגן אלע סליחות. אבער, דו, רבונו של עולם, דו ביזט דאך אן אל חי וקים, ביזט ניט אלט, ביזט ניט שוואך, דו דארפסט ניט שלאפן — טא זאג זשע דו פאר אונז סליחות און דיינע סליחות באשטייען דאך פון בלויז איין-און-איינציקן ווארט : — סלחתי !

און איינמאל, נאך כל נדרי, האט ער א קלאפ געטאן מיט דער האנט אין עמוד, אז דער עולם זאל שטיל ווערן און ער האט אויסגעשריען : — רבותי, ווער עס ניט איבער א ווארט אין נאמען פון דעם וואס האט דאס געזאגט, ברייננגט ער די גאולה אויף דער וועלט און דארום : — ויאמר ה' סלחתי כדבריך ! . . .

און א ראיה אז גאט קאן זיך אליין צוזאמענשטעלן תפילות ווערט געבראכט פון דער לעגענדע :

איינמאל ראש-השנה פאר תקיעות ווען דער עולם האט שוין אפגעזאגט זיבן מאל "למנצח" און מען האט שוין געמאכט די ברכה "לשמוע קול שופר", האט ר' לוי יצחק, וועלכער איז אליין געווען דער בעל תוקע, אוועקגעלייגט דעם שופר פון דער האנט און האט אנגעפאנגען זיך צוקאמקען. דער עולם האט זיך געוואונדערט און האט געווארט. האט ר' לוי יצחק ווידער גענומען דעם שופר און אים ווידער אוועק געלייגט און דער עולם וואונדערט זיך... פלוצלונג האט זיך ר' לוי יצחק אנגערופן:

— ביי דער טיר זיצט א איד, וועלכער איז זיין גאנצע לעבן געווען געפאנגען צווישן די גויאים און ער קאן ניט דאווען, ווען ער האט געזען, אז אלע דאווענען האט ער פריער געוויינט און נאכהער האט ער זיך אנגערופן צו גאט : — רבונו של עולם, דו ווייסט דאך פון וואונען עס נעמען זיך אלע שיינע תפלות. איך זאג דיר א', ב', ג', ד', און אזוי ווייטער און דו פארפאס אליין די פאסיקע תפלה. — יעצט זיצט גאט און פארפאסט תפלות פון דעם אלף בית פון יענעם איד, דארף מען ווארטן.

ר' לוי יצחק האט געמאכט געשעפטן מיט גאט צוליב אידן :

איינמאל, פאר נעילה, איז דער עולם געווען אין זייער א שווערער שטימונג, דאס פארגאנגענע יאר איז געווען זייער א שלעכטס און דער עולם איז געווען שטארק באזארגט. דער חזן האט ניט געוואלט גיין דאוונען קיין נעילה, ווייל ער האט גע'טענה'ט, אז עס איז ניט כדאי צו זיין א שליח צבור אין אזא עת צרה. איז ר' לוי יצחק צוגעגאנגען צום עמוד און האט אנגעפאנגען טענה'ן : — גאטעניו, איך וועל מיט דיר מאכן א בייט, איך וועל דיר אוועקגעבן חטאים, עונות ופשעים און דו וועסט מיר געבן סליחה, מחילה און כפרה, און אויב דו מיינסט, אז דער בייט וועט זיין גלייך אויף גלייך מאכסטו א טעות. איך וויל דו זאלסט מיר צוגעבן בני, חיי און מזוני. און אויב דו ווילסט ווייסן וואס מיין יחוס איז ? זאג איך דיר : — אלע פעלקער זאגן אז זייער גאט איז אויך א גאט, אבער איך, ר' לוי יצחק פון בארדיטשעוו זאג : יתגדל ויתקדש שמי רבא . . .

און די טענה, אז די אידן גלויבן אין גאט מער ווי די אנדערע פעלקער און אז דערפאר, זיינען זיי מער גרעסערע מיוחסים. באנוצט ר' לוי יצחק זייער אפט אין זיין פארטיידיקונג :

ראש השנה ביי מוסף האט ער איינמאל אנגעפאנגען זינגען מיט א באזונדער נגון : אלע שרעקן זיך פאר דיין דין, אבער די צדיקים פון גן-עדן זינגען פאר דיין נאמען; דארום בין איך, ר' לוי יצחק דיר געקומען בעטן : וואס ווילסטו פון די אידן : דבר : צו וועמען רעדסטו? — אל בני ישראל. אמור : צו וועמען זאגסטו ? — אל בני ישראל. צו וועמען באפעלסטו ? — את בני ישראל. כה תברכו : וועמען הייסטו בענשן ? — את בני ישראל. איבערדעם פרעג איך דיר : וואס ווילסטו פון די אידן ? דו האסט דאך אזויפיל פעלקער, כשדיים, פרסיים, ישמעלים, מדינים — וואס ווילסטו פון בני ישראל ? — איז דאך געדרונגען : אז די אידן זיינען דיינע באליבטע, ווייל זיי ווערן אנגערופן גאט'ס קינדער, דארום — ברוך . . .

און ר' לוי יצחק האט זיך אוועקגעשטעלט זאגן די שמונה עשרה און דער עולם האט בשעת מעשה זיכער געפילט, אז ער האט אויסגעבעטן א גוט יאר פאר זיך און פאר כלל ישראל.

ר' לוי יצחק גלויבט, אז דאס אידישע פאלק איז דער צענטער פון דער גאנצער וועלט און אז אלעס וואס גאט האט באשאפן און אויפגעטאן, איז מער ניט ווי צוליב דעם אידישן פאלק. "אלע וועלטן, די אויבערשטע און הינטערשטע, זיינען באשאפן געווארן צוליב אידן" און אלעס וואס דער זון וויל, טוט דער פאטער פאר אים. "אזוי ווי אידן ווילן אז השם יתברך זאל זיך פירן אויף אלע עולמות, אזוי פירט ער זיך".

דער געדאנק, אז דאס אידישע פאלק איז דאס בעסטע, פאנגט זיך נאך אן פון די נביאים, ער ווערט שפעטער אויסגעדריקט אין דער אגדה און נאכדעם אין דער קבלה און חסידות. פאר די נביאים, וועלכע זיינען געווען אין דער צייט, ווען דאס אידישע פאלק האט געפירט א נארמאלן לעבן, האט זיך דער דאזיקער געדאנק אויסגעדריקט אין דעם, אז דאס אידישע פאלק שטייט גייסטיק העכער פון אלע אנדערע פעלקער און אז ארץ ישראל איז דער גייסטיקער צענטער פאר דער גאנצער וועלט "כי מציון תצא תורה ודבר ה' — מירושלים".

אין דער צייט פון דער אגדה, ווען דאס אידישע פאלק איז געווען פארטריבן, האט דער דאזיקער געדאנק געטראגן מיט זיך טרייסט און דערמוטיקונג : טאקע אין דער פרעמד, אבער דאס אידישע פאלק האט נאך וואס צו געבן דער וועלט, עס איז נאך אלץ דאס בעסטע פאלק און גאט פארנעמט זיך דערמיט מער ווי מיט אלע אנדערע פעלקער.

די קבלה וויקלט ארום דעם דאזיקן געדאנק מיט מיסטיציזם. זי מאכט שותפות צווישן דעם אידישן פאלק מיט גאט און מיט דער תורה. "קודשא ברוך הוא, ישראל ואוריתא חד אינון" — גאט ברוך הוא, די אידן און די תורה, זיינען איינס. אויך דאס חסידות זוכט די דאזיקע פאראייניקונג צווישן גאט, תורה און אידן. ר' לוי יצחק בארדיטשעווער טייטשט דאס אויס אויף פאלגענדן אופן: "אין דער תורה זיינען פאראן זעקס הונדערט טויזנט (ששים רבוא) אותיות און דאס אידישן פאלק האט זעקס הונדערט טויזנט נשמות, איז יעדע אידישע נשמה פארבונדן מיט א אות פון דער תורה". די תורה איז דאך פון גאט "און אין דער צייט ווען אידן לערנען תורה איז שכל פון גאט אליין". אזוי איז דאס אידישע פאלק פארבונדן מיט גאט און מיט דער תורה — און די גאנצע וועלט עקזיסטירט אין זיין זכות.

דארום איז ר' לוי יצחק אזא "תקיף" אין זיינע טענות. און דארום פאדערט ער אזוי שטארק פון גאט, אז ער זאל פארגעבן די זינד פון זיין פאלק און אויב ניט "זאל איוואן בלאזן שופר" — אדרבא זאל ער גיין צו די אומות העולם, זאל ער זיי געבן א תורה און מצוות און זאלן זיי אפהיטן אלעם וואס מען הייסט זיי. האבן דאך די בני חם מער ניט ווי זיבן מצוות און זיי היטן זיי אויך ניט אפ און אידן האט מען אנגעזאגט אזויפיל. אפהיטן, זיי געגעבן אזא שווערע תורה און זיי היטן זי אפ — זיינען זיי דען ניט בעסער ווי אלע אנדערע פעלקער, און האט דען גאט אליין ניט געזאגט "בני בכרי ישראל?!...".

———

פארזעצונג—מאנטאג

מר. יעקב אוזערבאך

פרעזידענט פון

די שיקאגא כשר ווארשט מאנופעקטשורינג קא.

ווינשט אויסצודריקן זיין הארציקן דאנק פאר די צאלרייכע גוטע וואונשן וואס זיינען אויסגעדריקט געווארן צו אים אין דער ספעציעלער סעקשאן געדרוקט אין "דאס אידישע ווארט" לעצטן פרייטאג, דעם 10טן יאנואר. און ער דאנקט יעדן איינציקן און ידער פירמע וועלכע האבן זיך אין דעם באטייליקט.

ער ווינשט אויך צו אנאנסירן א

שיפמענט פון
רוסישע קאפטשאנקעס
פון אסטראכאן

וואס דארף באלד אנקומען קיין וויניפעג

קאנטרי סטארקיפערס

אויב איר ווילט האבן קאפטשאנקעס

שיקט באלד אריין אייערע ארדערס וועט איר זיין זיכער אז איר וועט עס באקומען.

ארדערס וועלן אויסגעפילט ווערן שנעל און פינקטלאך באלד ווי דער שיפמענט וועט אנקומען אין וויניפעג.

Chicago Kosher Sausage Mfg. Co.

358 Flora Ave. — Winnipeg, Man.

Phone 54015

הלולא דאדמו"ר זצוקלל"הה מ.מאקרוב

מיר קומען דערמאנען אלע ידידים און מקורבים הן פון דעם אלטן רבין זצוקלל"הה והן פון איצטיקן רבין שליט"א, אזוי ווי כ' טבת, דאס היינט כ"פ שמות, איז י"צ של אדמו"ר הרב הצדיק ר' משה מרדכי זצוקלל"הה. זאלן אלע קומען נעמען אן אנטייל אין דער הלולא; דאס דאווענען פונ'ם רבין, אויך די סעודה וועט זיין אי"ה אין זיין שטענדיקן מנין ביי אים אין הויז (באיר עווענוי, 413).

ציית פון דער סעודה איז זונטאג 8 אוונט.

די קאמיטע

ווען איר קויפט א
ראדזשערס ראדיא

פון

דזש. דזש. ה. מעקליין און קאמפאני

איז אייער צופרידנהייט צווייפאך פארזיכערט

ראדזשערס איז געווען די ערשטע אין פעלד — און איבערצייגנטער סעט מיט א געשריבענער גאראנטיע וואס דעקט ביידע, דעם סעט און טיובס — מעקלעינס רעפוטאציע פאר ארנטלאכער באהאנדלונג און באדינונג געבויט אויף איבער פערציק יאר דערפארונג און דאס איז אייער פארזיכערונג פאר צופרידנהייט.

אילוסטרירט איז דער ראדזשערס קאמבינעישאן מאדעל מיט א מעכטיקער דינאמישער איינבויטונג ראדיא טשייסיס און פאנאגראף יוניט. קאמפליט

$373.00

אנדערע מאדעלן אזוי נידעריק ווי $208.00

באקוועמלאכע טערמינען אראנזשירט אין

J.J.H. McLEAN & CO LTD

329 PORTAGE AVE. — 419 ACADEMY ROAD